

УДК 74

СКУЛЬПТУРНА ПЛАСТИКА В МОНУМЕНТАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ

Автор – Ніколь Ходак¹, студ. гр. ДС-22

Науковий керівник – ас. каф. основ архітектури Юлія Зобенко²

¹nikoffcom@gmail.com, ²zobenko.yuliia@pdaba.edu.ua

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Мистецтво як засіб емоційно-образного відтворення дійсності у художніх образах передбачає існування різних видів мистецтва. У сучасній системі мистецтв існують дві тенденції: тяжіння до синтезу (зв'язок архітектури, живопису та скульптури) та збереження незалежності окремих видів мистецтва. Обидві тенденції доволі плідні та сприяють розвитку мистецтв.

Монуументальне мистецтво пов'язано з архітектурою. Монуументальна пластика у поєднанні з архітектурою формують штучне просторове середовище, створюючи яскравий та виразний образ споруди. Втілення спільного ідейно-художнього задуму засобами скульптури, живопису та архітектури передбачає взаємодію видів мистецтв, в якій кожен має певну ступінь самостійності і при цьому набуває нових якостей відповідних до його форми та змісту. Самостійність та структурна цілісність мистецтв, виступаючих в єдиній композиції, забезпечує гармонійність образу. Кожен з видів мистецтв володіє специфічними засобами виразності, суттєво відмінними один від одного.

Як вид мистецтва архітектура є статичною, просторовою і художній образ в ній створюється за допомогою специфічних засобів художньої виразності – співвідношення масштабів, пропорцій, ритмів, мас, форм, кольору, зв'язку з навколишнім середовищем. Засобами виразності скульптури, як і архітектури, є об'ємно-просторова композиція, пластична виразність самих творів і використаних матеріалів – камінь, дерево, метал та інше. Оскільки монуументальна скульптура зазвичай пов'язана з архітектурою, яка створює і домінує у просторі, скульптура не тільки сприяє більшій виразності архітектури, розвиваючи зміст, але й збагачує її своїми пластичними засобами.

Місцезнаходження монуументальної скульптури у загальній просторовій композиції, характер освітлення, відстань від спостерігача, тривалість сприйняття впливають на пластичну мову скульптури. На відміну від станкової, монуументальній скульптурі притаманні узагальненість форми, чіткість ритміки, виявлення фактурних якостей матеріалу. Ці якості художньої форми покликані виявити образний зміст.

Декоративний прийом допомагає надати образно-узагальненій формі специфічний, індивідуальний характер та певні стилістичні риси. Скульптура проста, зрозуміла та переконлива, в усі часи вона втілює ідеальні уявлення про красу людської постаті та особливості моральних якостей епохи. Мистецтво скульптури в результаті свого довгого розвитку почало поділятися на форми, види, типи тощо. За найбільш загальним поділом розмежовують скульптуру на велику (як прикрасу садів, парків, площ) та малу. За видами скульптура розподіляється на станкову, вона має самостійне художнє значення та монументальну, що завжди пов'язана не тільки формою, але й ідейно-художнім змістом з архітектурою.

Скульптуру поділяють на круглу та рельєфну. Рельєфи можуть бути також різноманітними: койланаглиф (контурний рельєф), барельєф, горельєф (високий), контррельєф (заглиблений), прорізний рельєф.

Створюючи просторові структури користуються архітектурними та скульптурними засобами, які володіють об'ємно-пластичним виявленням.

Композиція – зв'язок окремих частин зображення у певну систему, яка розкриває ідейне наповнення об'ємно-просторової композиції, створюється за допомогою основних закономірностей та прийомів.

Закон цілісності – нероздільність композиції. Конструктивна ідея об'єднуюча в одне ціле всі компоненти композиції.

Закон типізації – створення не тільки індивідуальних рис, а й формування певного типу, в якому концентруються характерні риси.

Закон контрастів – використання протилежностей надає композиції більшу виразність. В скульптурній композиції використовуються контрасти величин: велике і мале, масивне і ажурне, товсте і тонке, фактурне і гладке; контрасти форм: округлі і кутові, об'єм і площина.

Ритм – організаційний та естетичний початок композиції. Закономірна послідовність об'ємів, членування поверхонь, граней. Композиційна та тематична домінанта – чітко виявлений центр композиції до якого прикута увага глядача.

Використання симетрії та асиметрії – дозволяє надати композиції стану спокою або посилення руху. Симетрія надає композиції урочистості, величі. Для симетричної композиції характерна врівноваженість всіх частин за масою, формою та рухом. Симетрія сильний та доволі різний композиційний принцип, у ньому закладена єдність, спільність, самозавершенність. Симетрія здатна розвиватися по горизонталі, по вертикалі, по діагоналі. В асиметрії закладений індивідуальний композиційний прийом. Використання асиметрії робить композицію динамічною та живою. Цілісність композиції та рівновага досягається введенням просторових пауз між об'ємами та протиставленням великих і малих форм. Підпорядкованість у розвитку просторів та об'ємів

виявляється не у тотожності розташування утворюючих елементів, а у вигляді динамічної рівноваги різнорідних частин композиції.

Колір в об'ємі потребує врахування фізичного та психологічного впливу на глядача. Колір здатен змінювати притаманні характеристики матеріалу, використаного для скульптури, здатен надати легкість, додати динаміку або посилити статику та драматургію створеної композиції. Значний вплив на сприйняття об'єму має фактура та пластична обробка поверхні (необроблена, шершава, гладка, полірована). Шершава поверхня додає маси, поглинаючи світло. Полірована навпаки відбиває, працює ефект дзеркала, відображаючи оточуючий простір. Влучно обрана фактура підкреслює і збагачує ідейний зміст скульптурної композиції.

На пластику впливають якості матеріалу. Матеріал (метал, дерево, камінь, кераміка) мають свої особливості та властивості у трактуванні форм. Вдало обраний матеріал або гармонійне поєднання декількох різних матеріалів здатні викликати різноманітні асоціації. Суттєвим елементом виразності скульптури є світло, що спадає на неї. Плоскості та грані скульптури по-різному відбивають світло.

Список використаних джерел

1. Иттен Й. Наука дизайна та форми. Вступний курс, який я викладав у Баугаузі та інших школах. Пер. з нім. Сергій Святенко. Київ : ArtHuss, 2021. 136 с.
2. Ермолаева А. П., Шулика Т. О., Соколова М. А. Основы пластической культуры архитектора-дизайнера : учеб. пособ. Москва : Архитектура-С, 2005. 464 с.
3. Сімонік А. С. Основи біоенергетичного дизайну : навч.- метод. посіб. Київ : Симоненко О. І., 2019. 368 с.